

Otázky k problematice památkové péče (seminář Krajského úřadu Zlínského kraje, 12. 2. 2015, Vsetín)

1. Náležitosti žádosti obnovy kulturní památky a jejího restaurování

Otázka:

Jaké klást požadavky na podrobnost žádosti vlastníka? Stačí jen v žádosti obecně uvést záměr obnovy – „oprava střechy“ - nebo již v přípravě záměru uvést rozsah zamýšleného záměru - výměnu napadených krovů, latí, lokálně krytiny?

Odpověď:

Podle ustanovení § 37 odst. 2 a § 45 odst. 1 správního řádu musí ze žádosti vyplývat, co žadatel žádá nebo čeho se domáhá. Správní orgán pak může zejména podle § 45 odst. 2 správního řádu požadovat odstranění nedostatků žádosti, ovšem jen za předpokladu, že nemá žádost předepsané náležitosti nebo trpí jinými vadami. Náležitosti podání (žádosti), které jsou nad obecný obsah stanovený správním řádem, pak musí být předem upraveny právním předpisem. V případě zájmů památkové péče jde především o text ustanovení § 9 odst. 3 a § 10 odst. 2 vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Z hlediska položeného dotazu, jsou pak zjevně nejdůležitější náležitosti žádosti podle § 9 odst. 3 cit. vyhlášky obsaženy v písmenech b), c) a f)., která předpokládají, že obsahem žádosti bude

- popis současného stavu památky s uvedením závad,
- předpokládaný rozsah obnovy,
- předpokládaný přínos obnovy pro další využití kulturní památky.

Je tak otázkou, zda prosté konstatování „oprava střechy“ těmto požadavkům vyhovuje. PI je toho názoru, že ve smyslu uvedených požadavků cit. vyhlášky nemůže takové vymezení předmětu řízení splňovat výše uvedené požadavky cit. ustanovení vyhlášky. Zde nelze vyloučit ani ten postup, kdy podrobnější technologický popis zamýšlených prací, fakticky (byť mlčky) popisuje i současný stav kulturní památky a její závady, neboť pokud by konstrukce byly dle názoru žadatele bezvadné, pravděpodobně by nenavrhol jejich náhradu. Tuto skutečnost by si však měl vždy orgán památkové péče ověřit v souladu s ustanovením § 3 správního řádu, ať již jsou závady uvedeny výslovně nebo je lze dovozovat z rozsahu zamýšlených prací.

Za situace popsané v dotazu by tedy PI považovala za nezbytné v souladu s § 45 odst. 2 správního řádu a s § 9 odst. 3 písm. b), c) a f) cit. vyhlášky vyzvat žadatele, aby svou žádost upřesnil, pokud by ji vymezil pouze spojením „oprava střechy“.

Odpověď na tento dotaz zároveň předpokládá, že v konkrétní věci není sporu o tom, kdo je žadatelem, o střechu které konkrétní stavby jde a, je-li stavba součástí souboru staveb, které stavby v rámci tohoto souboru se mají zamýšlené úpravy týkat (např. zda budovy chlévů, stodoly, seníku nebo hlavního obytného stavení, je-li kulturní památkou zemědělská usedlost).

Současně je třeba připomenout, že výše uvedený požadavek na náležitosti žádosti vlastníka podle § 9 odst. 3 cit. vyhlášky se týká **výlučně kulturní památky**. Náležitosti žádosti podle § 14 odst. 2 zákona o státní památkové péči totiž předmětná vyhláška ani jiný právní předpis neupravují. Této problematice se pak věnovala PI i v rámci kontroly krajských úřadů a např. v loňském roce dospěla k následujícímu zjištění:

»Důvodem pro zrušení a vrácení věci prvoinstančnímu orgánu byla pro krajský úřad skutečnost, že žádost o vydání závazného stanoviska k výměně oken neobsahovala určení materiálu, z kterého mají být okna vyrobena, a tím nebyla dána určitost podání, jak ji předepisuje § 37 odst. 2 správního řádu. Prvoinstanční orgán dle hodnocení krajského úřadu nepomohl žadateli odstranit vady podání a Národní památkový ústav nemohl „objektivně posoudit“ zamýšlené práce. Na rozdíl od řízení před stavebním úřadem, kde vyhláškou č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, ve znění pozdějších předpisů, jsou dány náležitosti podání, neexistuje v oblasti památkové péče takový předpis, a proto lze učinit podání o vydání závazného stanoviska, aniž by byl určen materiál, ze kterého mají být okna vyrobena.«¹

2. Stanovení podmínek pro provádění průzkumů pro přípravu stavební obnovy nebo restaurování

Otázka:

Stačí stanovit obecně podmínku provedení průzkumu, aniž uvedeme rozsah, nebo je třeba stanovit konkrétní podmínky pro provedení průzkumu?

Odpověď:

V Doporučení k vypracování dokumentace restaurování předložené podle § 14a odst. 4 písm. b) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění,² je mimo jiné uvedeno:

»Podle povahy věci může mít průzkum různý rozsah a využívat různých metod, které jsou určovány tím, co je potřeba zjistit; smyslem průzkumu je poznání („přečtení“ hodnot památky a získání dostatečného množství informací pro rozhodování o možnostech jejich záchraně a výtvarné interpretace), není třeba dělat formální průzkum pro průzkum.«

Tato úvaha je plně na místě při jakékoli potřebě stanovování požadavku na provedení průzkumu. Při stanovení takového požadavku musí jednoznačně ze závazného stanoviska a potažmo i z písemného vyjádření NPÚ, pokud se požadavek objevil v jeho písemném vyjádření, jednoznačně vyplývat, co a proč má být průzkumem zjištěno a s ohledem na tuto potřebu popsat i charakter daného průzkumu.

S touto problematikou se v minulosti zabírala v rámci svých kontrolních zjištění i PI a podle ní problém, který je popsán v konkrétním kontrolním zjištění,³ je dostatečně návodnou odpovědí na daný dotaz.

»Památková inspekce konstatuje, že podmínka č. 2 závazného stanoviska č.j. 1234/2010 k obnově přízemí konventu č. p. 122 kláštera v Ž., že „další stupeň dokumentace bude vycházet z (...) dílčího stavebně historického průzkumu“ není dostačující a natolik jednoznačná, aby přispěla

---

¹ Text tohoto zjištění je obsažen v materiálu Odvolací řízení, závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí, konkrétně v bodu č. 2 kontrolních zjištění z roku 2014, Předmět řízení, ochranné pásmo, viz též http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/pamatkova-inspekce/6-Odvolaci-rizeni_2.doc.

² Tento text byl zpracován jako pracovní materiál Komise MK pro restaurování. Nejde o taxativní výčet, ale o výchozí pozici, která se nutně mění s ohledem na dokumentovaný restaurátorský zásah. Obsah dokumentace restaurování musí vždy směřovat k prokázání odborných schopností v plném rozsahu požadované specializace, zpracováno v Praze dne 12. 6. 2009. Celý text je k dispozici na webu Ministerstva kultury http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/restaurovani/Dokumentace-restaurovani_1.doc.

³ Text tohoto zjištění je obsažen v materiálu Závazná stanoviska jako samostatná rozhodnutí závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí, konkrétně v bodu č. 9 kontrolních zjištění z roku 2011, zjištění stavu věci, viz též http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/pamatkova-inspekce/1-Zavazna--stanoviska--jako--samostatna--rozhodnuti_6.doc.

k hlubšímu poznání kulturněhistorických hodnot a ke kvalitě dalšího stupně přípravy obnovy, kterou krajský úřad jinak správně vnímá jako základní prostředek pro provádění prací v souladu se zájmy památkové péče. Samotný použitý výraz „*vycházet*“ totiž v sobě neobsahuje určení nakolik, kde a jak. Ovšem i případ použití termínu znamenajícího, že projekt bude respektovat výsledky budoucího dílčího stavebně historického průzkumu, který má být teprve proveden, nemusí vést k výsledku, který krajský úřad stanovením této podmínky (společně s podmínkou č. 1 o vypracování dalšího stupně projektové dokumentace) sledoval. Uložení nezbytných výzkumných a průzkumných prací v rámci dalšího stupně přípravy obnovy podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky MK ČR č. 66/1988 Sb., v platném znění, kterou se citovaný zákon provádí, aniž jsou tyto práce přesně specifikovány, ponechává na vůli jejich objednatele či zhotovitele, do jaké hloubky a v jaké kvalitě budou provedeny. Téměř každou zprávu o výsledcích výzkumné či průzkumné práce je tak možné přijmout jako naplnění podmínky, že bude provedena; v daném případě takovou, která obsahuje údaj, že jde o „*dílčí stavebně historický průzkum*“.

V tomto případě bylo třeba uložit zejména exaktní zjištění původu výslovně uvedených konstrukcí navržených k odstranění (podle archivních údajů, vyhodnocení původu jednotlivých částí otopné soustavy apod.) jako nezbytné poznání před jejich zánikem. Mimo jiné šlo o teracové podlahy, jejichž odstranění závazné stanovisko připouští. V souvislosti s tím a stanovenou podmínkou obnovy starší kamenné podlahy dále bylo vhodné uložit provedení sondážního průzkumu s cílem zjistit (zatím např. ze zvýšené nivelety podlah porovnáním historické fotodokumentace) předpokládanou existenci autentické kamenné dlažby pod mladší vrstvou, její skladbu, rozměry, materiál, způsob opracování atd. Ke zjištění původu uzavření arkád ambitu lze uložit doplnění stávajícího stavebně historického průzkumu s tím, že zpracovatel bude vycházet z důkladného studia archivních dokumentů (nikoli jen z jediného dosud použitého údaje o zasklení, které mohlo nahradit starší výplně) a sondážního průzkumu osazení stávajících oken, napojení poprsního zdiva na pilíře a předpokládané prahy předcházející uzavření arkád, ze stratigrafie dochovaných povrchových úprav vůči úpravám mimo tyto partie. Opět se jedná o průzkumné práce související s předmětným záměrem, podle něž se má zasahovat do oblasti návaznosti parapetů na starší úroveň podlahy a mění se výplně uzavírající arkády. Tyto průzkumné práce je přitom nezbytné provázat s veškerými poznatky získanými v době, kdy zdivo včetně jeho založení bylo ze strany rajskeho dvora odhaleno při zemních pracích pro odvlhčení.«

3. Podmínka zpracování barevnosti fasády

Popis problému:

Pokud stanovíme obecně provedení průzkumu (např. zaměřený na barevnost), vlastník škrábne hřebíkem do omítky, a považuje to za průzkum, protože červená tam nebyla zjištěna a on z doslechu ví, že to bylo žluté – reálná situace.

Odpověď:

Žádný právní předpis nestanoví požadavky provedení ani kvality konkrétních průzkumných či výzkumných prací; pokud tedy charakter takových průzkumných prací výslovně nestanoví v závazném stanovisku podmínka, je jeho splněním vše, co se dobere cíle. Má-li tedy být proveden průzkum barevnosti a podmínka ZS nestanoví, jak by měl takový průzkum proběhnout, pak i ústní anketa mezi sousedy, jakou barevnost si pamatují, je splněním takové obecné podmínky.

Zde by se jak NPÚ tak orgánu památkové péče nabízelo odkázat na ty případy, kdy metodu průzkumu popisují metodické materiály památkové péče. Zde je až zarážející, že NPÚ vydává řadu metodických publikací a při aplikační praxi se jich nedovolává. Např. typům průzkumů a jejich zpracování se věnují hned dvě kapitoly publikace Petra Macka *Barevnost fasád, Průzkum, dokumentace, vyhodnocení a obnova exteriéru historických staveb*, vydal v roce 2009 Národní památkový ústav, str. 56 – 70 (digitální podoba publikace je volně k dispozici na webu NPÚ, kde se jednotlivými pasážemi může kdokoli

seznámit http://www.npu.cz/download/1280826431_I579/met36fasady_macek.pdf). Nic nebrání tomu, aby s ohledem na konkrétní případ byla zvolena patřičná metoda průzkumu, pro stručnost výroku včetně odkazu na příslušnou pasáž např. zmíněné metodiky. Pak by zjevně nemělo být sporu o tom, zda škrábnutí hřebíkem nebo ústní anketa mezi sousedy vyhovuje požadavkům na průzkum v daném konkrétním případě.

4. Podmínka ZS a průzkumy k otázce restaurování

Popis problému:

Pokud chceme konkretizovat podmínku písemného vyjádření, abychom ve výroku stanovili průzkum, a NPÚ nám odmítne v písemném vyjádření toto konkretizovat pak

- a) na základě vlastního uvážení ve výroku orgán památkové péče stanoví počet vzorků, rozsah, místa odběru – NPÚ napíše k restaurátorskému záměru, že je to nedostatečné
- b) ve výroku stanovíme podmínku provedení průzkumu, kdy počet vzorků, rozsah a místa odběru budou na místě posouzena – NPÚ odmítne účast na jednání, s tím, že je to nezajímá, protože nic takového nepožadovali
- c) ve výroku stanovíme podmínku provedení průzkumu, kdy počet vzorků, rozsah a místa odběru bude předmětem dalšího správního řízení – NPÚ návrh průzkumu předložený vlastníkem považuje za nedostatečný, v písemném vyjádření však sám nestanoví počet vzorků, rozsah a místa odběru, protože to dle jejich názoru předem nejde
- d) v průběhu správního řízení k přípravě záměru nařídíme místní šetření za účasti NPÚ, mají možnost prohlédnout si věc na místě často za účasti vlastníka a zpracovatele průzkumu (větš. restaurátora), pak opět v písemném vyjádření požadují obecně provedení průzkumu, aniž specifikují místa odběru vzorků a počet, rozsah.
- e) Pokud restaurátorský záměr je zpracován již na základě výsledků zjištěných provedeným průzkumem, je to ze strany NPÚ bráno jen jako orientační průzkum a požadováno v písemném vyjádření doplnění průzkumu bez určení míst či počtu vzorků.
- f) ve správním řízení k realizaci dle konkrétního restaurátorského záměru jsou ze strany NPÚ požadovány další a další doplnění (fotodokumentace, další vzorky...), neboť předložený restaurátorský záměr je pro ně nedostatečný, ať už k jeho přípravě byly stanoveny jakékoliv podmínky.

Pro lepší ilustraci si dovolím citovat z jednoho čerstvého písemného vyjádření:

„Námi stanovené podmínky považujeme za jasně formulované a pro odborníka fyzicky provádějícího specializované průzkumy kulturních památek (i pro vlastníka KP) za srozumitelné. Restaurátorský průzkum je vysoce profesionální technologický úkon k poznání děl výtvarného umění a uměleckého řemesla, který nemůže provádět každý (i když to zákon nepředepisuje), protože předpokládá důkladnou znalost historických výtvarných technik a materiálů. Provedení restaurátorských průzkumů profesionálním restaurátorem (držitelem příslušné licence MK ČR) jsme ani v našem písemném vyjádření výslovně nepožadovali.

Není zákonnou povinností odborné organizace stanovit přesné počty a rozměry odebraných vzorků pro laboratorní analýzu, jelikož to ani není možné. Nesouhlasíme s tvrzením správního orgánu, že nám to „umožní jednoznačně (...) následný záměr posoudit s ohledem na uchování kulturně historických hodnot“. Právě naopak to odborné organizaci ani výkonnému orgánu SPP nepřisluší, protože to může vést k zavádějícím a neobjektivním výsledkům. Nelze určovat univerzální tabulkové postupy pro diametrálně odlišná výtvarná díla lišící se umělecky a výtvarně-historicky.“

K tomu si dovolím jen poznamenat, že vlastníci na řádně oznámené místní šetření za účasti NPÚ si přivou i své zpracovatele průzkumu (větš. restaurátory) a konzultují s NPÚ rozsah požadovaného

průzkumu. Nejedná se tedy o univerzální tabulkový postup. Nicméně písemné vyjádření je opět s obecným požadavkem na provedení průzkumu bez konkretizace.

V případě restaurátorského průzkumu se jedná o natolik specifickou a odbornou činnost, že orgán památkové péče jen těžko může na základě vlastního uvážení stanovit rozsah, umístění a počet vzorků. Pokud chceme zajistit kvalitu a hospodárnost prováděných prací, nemůžeme přece nechat toto uvážení na vlastníku, který je zároveň limitován finančními prostředky a časem. Ten se bude snažit provést jen nejnútnejší průzkumy. Dostáváme se do začarovaného kruhu, kdy v konečném důsledku toto odnesou vlastníci, resp. památky.

Odpověď:

Restaurování je, jak je definuje zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů v § 14 odst. 8, „souhrn specifických výtvarných, uměleckořemeslných a technických prací respektujících technickou a výtvarnou strukturu originálu“. Je očividné, že tak náročný úkon potřebuje přípravu a zjištění, zda je co restaurovat, jaká je míra poškození resp. dochování originálu a s jakými technologickými nároky je třeba při přípravě počítat. K tomu by měl přispět průzkum, zejména tzv. restaurátorský.

Mgr. K. Tupá ve svém příspěvku „Restaurátorský průzkum podle zákona o státní památkové péči“⁴ na konferenci „Restaurování a ochrana uměleckých děl“ uvádí, že při obnově kulturní památky, jak je definována v § 14 odst. 1 cit. zákona, je kritickou fází přípravných prací provádění takového průzkumu před restaurováním, který je spojen s odběrem materiálu památky – tedy proces, při kterém dojde k nevratné změně zkoumané věci. (...) Hranice mezi prováděním průzkumu a poškozováním kulturní památky může být velmi úzká. Už jen z tohoto důvodu je nutné, aby provádění destruktivního restaurátorského průzkumu bylo schváleno orgánem státní památkové péče předem, tj. aby k provedení průzkumu bylo vydáno závazné stanovisko. Schválení průzkumu přitom může být zakotveno již v celkovém projektu obnovy kulturní památky jako jedna z dílčích otázek.

Zde se ovšem objeví úskalí, jakým způsobem takové závazné stanovisko podle § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči vydat. Podle cit. ustanovení se závazné stanovisko vydává k údržbě, opravě, rekonstrukci, restaurování nebo jiné úpravě (definované podle § 9 odst. 1 vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů – legislativní zkratka „obnova“), mezi nimiž provádění průzkumu není uvedeno. Správní orgán tedy po obdržení podání týkajícího se uvedených prací (provedení sond, restaurátorský průzkum) posoudí podání podle § 37 odst. 1 správního řádu a vede správní řízení k záměru obnovy předmětné kulturní památky. Rozhodnutí je tedy vydáno v režimu přípravy prací, jejichž realizace bude teprve dále projednávána. V případě, že správní orgán shledá záměr z hlediska jemu zákonem svěřené ochrany veřejného zájmu za přípustný, je podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči zmocněn stanovit podmínky pro přípravu a realizaci záměru, včetně k tomu nezbytných průzkumných a výzkumných prací podle § 10 odst. 3 písm. b) vyhlášky č. 66/1988 Sb.

Průzkumné práce mají tedy význam nejen jako zdroj poznání konkrétní věci pro obohacení znalostí v oboru státní památkové péče pro dnešní generaci i generace následující, ale zejména pro kvalitu obnovy samé. Orgán státní památkové péče je sice podle § 10 odst. 3 písm. b) vyhlášky č. 66/1988 Sb. zmocněn v závazném stanovisku podle § 14 odst. 1 zákona o státní památkové péči stanovit „provedení průzkumných a výzkumných prací a jejich dokumentaci“, je však výhradně na jeho správním uvážení,

⁴ Problematikou ve vztahu restaurátorského průzkumu k zákonu o státní památkové péči se v nedávné době zabývala Mgr. K. Tupá ve svém příspěvku „Restaurátorský průzkum podle zákona o státní památkové péči“ na konferenci „Restaurování a ochrana uměleckých děl“ konané v Kutné Hoře v roce 2012, vydaném ve stejnojmenném sborníku (Restaurování a ochrana uměleckých děl – Restaurování a obnova, Pardubice 2013, s. 10-11, rovněž <http://www.artefakt.cz/dokumenty/7.%20konference/10-11.pdf>).

jaké výzkumné a průzkumné práce stanoví a v jakém rozsahu. Přitom je podle uvedeného ustanovení prováděcí vyhlášky omezen tím, že práce, vyvolané záměrem obnovy, musí odpovídat „povaze kulturní památky“. Základní podmínky (tedy i průzkumné a výzkumné práce podmiňující obnovu) musí podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči vycházet ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot. Orgán státní památkové péče (samozřejmě ve spolupráci s odbornou organizací státní památkové péče, tj. po jejím písemném vyjádření) tedy není zmocněn obnovu podmiňovat například takovými průzkumnými pracemi, které by nezvýšily úroveň poznání oproti současnému stavu, takovými, jejichž potřebu záměr obnovy nevyvolává, ba ani takovými, které ke kvalitě obnovy přispět nemohou.

V rámci své činnosti Památková inspekce zjišťuje, že význam ukládání odpovídajících průzkumů a výzkumů mezi podmínkami ve správních řízeních k vydání závazných stanovisek k obnově kulturních památek nezřídka podceňují, resp. nedoceňují nejen orgány státní památkové péče, ale (podle písemných vyjádření do takových řízení) rovněž odborná organizace státní památkové péče. V horších případech potřebu provedení průzkumu zcela opomíjejí, v lepších sice takovou potřebu uvádějí, avšak bez bližší specifikace, co má takový průzkum obsahovat a co má být jeho výsledkem (případně s tím, že počet, plocha a rozmístění sond budou upřesněny na jednání na místě, čímž se zakládá nepřípustné rozhodování mimo správní řízení). V obou případech tak zůstává jen na vůli vlastníka kulturní památky a jím zajištěného zhotovitele průzkumu a na schopnostech zhotovitele, jaký bude výsledek takové práce a nakolik naplní očekávání státní památkové péče či potřeby obnovy kulturní památky. Vedle toho se Památková inspekce setkává s případy, kdy je žádost o závazné stanovisko podložena průzkumem, a takový průzkum tedy nebyl zpracován na základě podmínky závazného stanoviska orgánu státní památkové péče, byl proveden v rozporu s platnou právní úpravou památkové péče. Jak již bylo zmíněno, jedná se o průzkum zaměřený na to, zda se výzdoba, kterou má zadavatel zájem obnovit, dá vůbec restaurovat. V kladném případě následuje jako další krok po zvážení hodnoty dochované úpravy, jak restaurovat – tzn. zjištění materiálů, technologie, možného způsobu zajištění a fixace, tedy o práci, která nemohla přímo vést k poškození kulturně historických hodnot. Někdy však, byl-li elaborát zpracován účelově chybně, může negativně ovlivnit návrhovou dokumentaci obnovy, čili může nepřímo vést až ke škodám na kulturní památce při její obnově. Ještě vážnější jsou však případy prací vydávaných za průzkumy, které představují odstranění až několika významných kulturně historických vrstev. Takové romantické a puristické představy a přístupy vedou bez reflexe současného poznání kulturně historických hodnot k nenahraditelným ztrátám pozdějších dokladů vývoje povrchů, resp. celých prostor.

Za metodologické vodítko bych v tomto případě považoval metodiku NPÚ Operativní průzkum a dokumentace historických staveb, Praha 2005, která je rovněž k dispozici na webových stránkách NPÚ (<http://www.npu.cz/download/1137070742/met31opd.pdf>).

Podle názoru Památkové inspekce mohou jako návodné posloužit i následující příklady z kontrolních zjištění Památkové inspekce, týkající se zejména poznání a zachování kulturně historických hodnot.

»V rozhodnutí k restaurování torza slunečních hodin překrytého omítkovým krytem se slunečními hodinami správní orgán po kladném vyjádření organizace státní památkové péče nezkoumal kulturně historické hodnoty odstraňované úpravy a neuvažoval o vhodnosti takto odhalit torzálně zachovanou malbu a restaurovat ji s doplněním chybějících částí, schválil odstranění pozdějšího krytu a restaurování (doplnění) torza, aniž by při stanovení podmínek podle ust § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči vycházel ze současného stavu poznání kulturně historických hodnot, které je nezbytné zachovat.«⁵

---

⁵ Text tohoto zjištění je obsažen v materiálu Závazná stanoviska jako samostatná rozhodnutí, závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí, konkrétně v bodu č. 1 kontrolních zjištění z roku 2011, Zjištění stavu věci, odůvodnění, viz též

»Restaurátorský záměr pro dřevěné prvky je v případě zamýšlené obnovy fládrovaných povrchů rozporný – část textu operuje záměrem obnovy původní povrchové úpravy v šedobílém nátěru s cílem prezentovat v interiérech klasicistní úpravu, a to i na dochovaných barokních prvcích, kdy pouze v prostoru chodby má být zvážena možnost zachování a obnovení původní povrchové úpravy dřevěných prvků z období baroka provedené v jednoduchém tmavohnědém fládru. Na jiném místě téhož restaurátorského záměru se objevuje v rozporu s tímto popisem informace, že u prvků s dochovanou barokní profilací bude konečná povrchová úprava provedena opět v jednoduchém tmavohnědém fládru, a to dle původní technologie (*blíže nestanovené, měla by vycházet z průzkumu jako podkladu pro zpracování návrhu*). Krajský úřad se v závazném stanovisku otázkou fládrování nezabýval. K tomu Památková inspekce uvádí, že nastíněná řešení lze chápat jako variantní, kdy má správní orgán povinnost vyjádřit přípustnost či nepřípustnost ve výrokové části rozhodnutí ke každé z těchto variant, tedy každá varianta musí být posouzena samostatně s tím, že výsledkem řízení může být schválení všech variant nebo jen některé či některých, anebo žádné. Vysvětlení, proč bylo rozhodnuto tím či oním způsobem, pak náleží do odůvodnění. Po kladném vyjádření organizace státní památkové péče se krajský úřad především nezabýval dostatečně vhodností obnovy barokních fládrovaných povrchů za situace, kdy je deklarován záměr prezentovat klasicistní úpravu. Tyto fládrované povrchy, jejichž podoba za současného stavu poznání není zřejmá, jsou překryty několika dalšími vrstvami povrchových úprav, které budou při obnově odstraněny. Jedna z těchto dochovaných vrstev nátěru byla provedena právě při klasicistních úpravách zámku, na což ani odborná organizace státní památkové péče ve svém vyjádření, ani správní orgán v závazném stanovisku nebere ohled, tzn. že úřad nezjistil ve smyslu § 3 správního řádu v rozsahu nezbytném pro soulad jeho úkonů s požadavky § 2 odst. 4 cit. zákona stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Návrh na restaurování maleb neobsahoval v dostatečném rozsahu technické a technologické postupy, nebylo zde mj. uvedeno, jakým způsobem budou fixovány barevné vrstvy, jakou podobu budou mít rekonstruované části, jakým prostředkem budou prováděny barevné retuše. Krajský úřad měl podmínkou v závazném stanovisku požadovat doplnění restaurátorského záměru o přesný technický a technologický postup, který bude zpracován po očištění omítek na schválenou vrstvu a kromě stanovení všech materiálů a prostředků bude obsahovat grafický návrh předpokládaného rozsahu a podoby rekonstrukce výmaleb, jak vyplývá z § 10 odst. 3 vyhlášky č. 66/1988 Sb., že příslušný orgán státní památkové péče v závazném stanovisku pro přípravu a realizaci restaurování podle § 14 odst. 1 zákona stanoví jako základní podmínku mj. technický a technologický postup, návrh konečného výtvarného řešení a grafické podklady.

K restaurování maleb stanovil krajský úřad pouze podmínku, že všechny závěrečné povrchové úpravy dřevěných a kovových prvků a omítek a restaurátorské postupy (například vzorky čištění malby a její intenzity, vzorky tmelení, pojednání originálního povrchu, vzorky barevných retuší atd.) budou před realizací předvedeny na vzorcích v rámci kontrolního dne. Stanovením této podmínky krajský úřad v rozporu s § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči zakládal další rozhodování a ukládání povinností obnovy národní kulturní památky mimo řízení k tomu určené. Podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči je krajský úřad povinen v závazném stanovisku vydaném ve správním řízení vyjádřit, zda jsou zamýšlené práce z hlediska zájmu státní památkové péče přípustné, a stanovit podmínky, za kterých tyto práce lze připravovat a provést.

V restaurátorském záměru je v místnosti M1 navrženo sejmutí všech druhotných nátěrů a omítkových vrstev kryjících klasicistně-historizující výmalbu časově zařazenou do 2. čtvrtiny 19. století, kdy mají být mj. odstraněny 2 celoplošné monochromní šedé nátěry pravděpodobně s rostlinnými motivy pod fabionem, které jsou v restaurátorském záměru časově zařazené do konce 19. století a do 1. poloviny 20. století.

Správní orgán po kladném vyjádření organizace státní památkové péče pochybil, když dostatečně nezkoumal podle § 14 odst. 3 zákona o státní památkové péči kulturně historické hodnoty odstraňované výmalby ani neuvažoval o jejím zachování.

V případě místnosti M6 krajský úřad tímto závazným stanoviskem (v souladu s vyjádřením odborné organizace státní památkové péče) rozhodl v rozporu s restaurátorským záměrem o prezentaci odkrytého malovaného dekoru v okenní špaletě. Toto své rozhodnutí odůvodnil záměrem prezentování fragmentu starší hodnotné výmalby v rámci celé expozice zámku jako její ukázky. Památková inspekce nepovažuje toto řešení za nejvhodnější a přiklání se k řešení podle restaurátorského záměru, které doporučuje naopak tento fragment zafixovat, zajistit a překrýt po provedení vysrávek a doplnění defektů vápennou maltou monochromním nátěrem. Tento přístup by umožnil ve značné míře uchovat fragment výmalby v autentickém stavu. V rámci zámecké expozice by mohla být prezentována dokumentace pořízená před jeho zakrytím. Odhlédneme-li od skutečnosti, že při současném stavu poznání v oboru památkové péče převažují názory považující tzv. analytický přístup za překonaný, v daném případě, jak je již uvedeno výše, má být prezentován fragment barokní výmalby v jedné z místností za situace, kdy v okolních místnostech bude obnovována a prezentována výmalba klasicistní. Řešení navržené v restaurátorském záměru se jeví jako vhodnější také z důvodu, že po restaurátorském zákroku dílo není a nemůže být totožné s původním stavem originálu – navíc při samotném restaurátorském zákroku dojde vždy ke ztrátám části dochované malby – a vždy je v menší či větší míře individuální interpretací restaurátora. Obdobné případy ověřené v praxi navíc dokládají, že takto odhalené malby následným prezentováním dále trpí.«⁶

I nadále jsou pak dle názoru Památkové inspekce k využití materiály, které v předchozí době zpracovala ve spolupráci s NPÚ a uveřejnila na svých webových stránkách:

- [Vyřizování žádosti o restaurování kulturní památky](#)
- [Posuzování žádosti o restaurování kulturní památky](#)

5. Problém - Zámek – dva majitelé trvalé bydliště Brazílie

Popis problému:

Duben 2014 – prohlídka parku a exteriéru zámku s advokátem, který má plnou moc ve smyslu zajišťování plateb energií,

Listopad 2014 – vlastníkům zasláná oznámení o provedení kontrolní prohlídky dle § 5 odst. 2 písm. b) zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole (nevrácené doručky, ani poštovní zásilka),

Leden 2015 – byla skutečně prohlídka zámku dle kontrolního řádu, avšak bez účasti vlastníků či jimi pověřené osoby. Na základě telefonátu člena kontrolní komise zpřístupnil interiér zámku občan, který má od majitelů klíče. Špatný stav exteriéru zámku je shodný či horší než v dubnu 2014.

Další postup?

- a) Nařízení vlastníkům opatření dle §10 zákona 20/1987 Sb. minimálně směřující k opravě střešních tašek a svodů (předpokládaná cena cca do 50 000 Kč);
- b) Současně na základě kontrolní prohlídky zahájení řízení o přestupku s majiteli zámku – řádně nepečují o památku, znehodnocují jí, viz § 35 odst. 1 písm. c) zákona 20/1987Sb. Podmínkou projednání přestupku i bez účasti obviněných by bylo prokázat řádné doručení předvolání k ústnímu projednání. (tedy vrácená a podepsaná doručka).

---

⁶ Text tohoto zjištění je obsažen v materiálu Závazná stanoviska dle § 149 správního řádu, závěry z kontrol prováděných Památkovou inspekcí, konkrétně v bodu č. 11 kontrolních zjištění z roku 2014, Zjištění stavu věci, restaurování, ukládání podmínek, viz http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/pamatkova-inspekce/2-Zavazna--stanoviska--dle--spravniho--radu_3.doc.

Lze stanovit opatrovníka v řízení o přestupku na základě nedoručení zásilky do zahraničí (§ 22, § 32 odst. 2 písm. d) správního řádu)?

Dle zkušeností z odboru dopravy lze a opatrovník hájí zájmy tak, že podává odvolání proti přestupku.

Lze určit opatrovníka v řízení o stanovení opatření dle § 10 zákona 20/1987 Sb.?

Při nečinnosti by pak výkon opatření hradila obec dle sídla mého ORP a následně vymáhala náklady na vlastníčích?

Odpověď:

V ustanovení § 22 správního řádu je použit nedokonavý vid – „nedaří se doručovat“, tedy podmínkou pro prokázání toho, že nedaří doručovat, by měly být minimálně dva neúspěšné pokusy o doručení každému ze zahraničních vlastníků (fyzickým osobám).

Pokud se nedaří účastníkům řízení doručovat do ciziny, vyplývá z ustanovení § 22 a 32 odst. 2 písm. d) správního řádu správnímu orgánu povinnost ustanovit takovému účastníku řízení procesního opatrovníka. Odstavec 3 ustanovení § 32 sice z této povinnosti stanovuje výjimku, ale ta na výše popsaný případ nedopadá (tato výjimka by se týkala pouze takových účastníků, jimž by nebyla ukládána povinnost nebo jimž by nebylo přiznáváno určité právo, jinými slovy tato výjimka se vztahuje jen na vedlejší účastníky řízení, jimž v tomto případě vlastníci daného zámku nebudou, ti budou v případě obou řízení účastníky hlavními).

Zvolena za procesního opatrovníka by měla být osoba, která nebude mít s opatrovaným konflikt zájmů. Na druhou stranu není nezbytné, aby tato osoba s ustanovením opatrovnictví souhlasila (k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 8 As 22/2011 – 78 ze dne 27. 9. 2011, text http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2011/0022_8As_110_20111005041938_prevedeno.pdf).

Takový postup, tj. zajištění souhlasu, však lze doporučit.

Obě ustanovení správního řádu jsou obecná, tedy vztahují se na jakýkoli případ správního řízení, ať již je vedeno s odkazem na § 10 nebo § 35 zákona o státní památkové péči.

V případě nečinnosti vlastníka kulturní památky přichází v úvahu náhradní výkon rozhodnutí, který pro účely památkové péče speciálně upravuje § 15 odst. 1 zákona o státní památkové péči. Tedy obecní úřad obce s rozšířenou působností by měl rozhodnout o nezbytnosti provedení konkrétních opatření pro zabezpečení kulturní památky (ta se mohou krýt ve 100% s opatřeními uloženými podle § 10 odst. 1 zákona o státní památkové péči, ale nemohou být širší). Faktickým dopadem takového rozhodnutí by bylo to, že obecní úřad obce s rozšířenou působností by měl zajistit podmínky pro provedení takových opatření (včetně finančních prostředků) a následně po vlastníkově kulturní památky takové finanční plnění vymáhat.

Přílohu tohoto materiálu tvoří překlad vybraných částí rakouské metodiky památkové péče Standards der Baudenkmalpflege, jejíž úplné znění v německém jazyce je k dispozici na <http://www.bda.at/documents/663023798.pdf>.

Příloha materiálu Otázky k problematice památkové péče

(seminář Krajského úřadu Zlínského kraje, 12. 2. 2015, Vsetín)

Překlad vybraných částí rakouské metodiky památkové péče Standards der Baudenkmalpflege, jejíž úplné znění v německém jazyce je k dispozici na <http://www.bda.at/documents/663023798.pdf>.

PODSTATA

Předpokladem pro opatření k zachování stavební památky a pro její změny je detailní znalost skladby a stavu objektu. To se týká jak jeho hmotné podstaty, tak i povrchových vlastností historických prvků či stavebně uměleckého vybavení.

Restaurátorský průzkum povrchu může prohloubit zjištění ze zaměření resp. stavebně historické analýzy. Pro určení cíle restaurování a stanovení restaurátorských opatření jej nelze v daném jednotlivém případě opomenout. Při doplňování stavebně historického průzkumu a inventarizace stavebních hmot a detailů si restaurátorské průzkumy všímají zvláště sledu vrstev povrchových úprav, souvislosti mezi podkladem a povrchem a rovněž materiálové podstaty a stavu upravovaných prvků a povrchů. Důkladnost a intenzita restaurátorských průzkumů se řídí podle významu objektu i komplexnosti dochování, stavu zachovalosti a podle rozsahu představ o záměru projektu.

Hodnocení nálezů v rámci průzkumu nesměřuje jen k domnělému originálnímu stavu, ale zachycuje celou historii vývoje a změn zkoumané stavby nebo prvku vybavení, aby bylo možno dobrat se podkladu pro interpretaci při definování (potřebného) opatření. Formy dokumentace průzkumu jsou zpráva, plán/mapování, fotografie a pasport („Raumbuch“) – zde určitý typ (zpravidla digitálního) pasportu.

Definice úlohy/součásti průzkumu

Podnět, resp. zadání restaurátorského průzkumu se opírá o památkově odborné stanovení úlohy a vyžaduje soulad s ostatními průzkumy (stavebně historickým, archeologickým nebo přírodovědným). Definování cíle průzkumu závisí na zřejmém významu objektu, jeho kvalitě (stupni vybavení apod.), ucelenosti (technické, stavebně historické) a rozeznatelné míře poškození jakož i na stanovení úlohy (např. představy o projektu, využití místností, vědecká dokumentace aj.).

Restaurátorský průzkum se člení na historické a technické zhodnocení stavu (vývoj pojetí a interpretace), vyhodnocení stavu a poškození a v jednotlivých případech dlouhodobý monitoring. Restaurátorské průzkumy obsahují i posouzení okolí a dovolují co možno celostní náhled na celek z hlediska technického i historicko-estetického a mohou – pokud možno hodnotově neutrálně – obsahovat závěry pro další nakládání s objektem (opce) z hlediska konzervátorského.

Cílem je vytvořit optimální podklad pro plánování, aby bylo možno posuzovat aktuální opatření v konzervátorském kontextu. K tomu je třeba mít na zřeteli přiměřený vztah mezi zadáním a náklady na průzkum a dokumentaci.

! Restaurátorské průzkumy vyžadují jasné vymezení v procesu plánování a stanovení odpovídajícího časového rámce. Koncepce průzkumu je vlastní krok v průběhu plánování.

! Jednotlivě může postupná kalkulace resp. zadávání vést k cíli, pokud se na začátku dostatečně neprokáže nutnost prohloubení průzkumu, popř. potřeba zkušebních prací (stupně průzkumu).

! K vyhodnocení stavu náleží hodnocení materiálu, provedení, technik atd. Hodnocení uchování resp. poškození se člení na podklad a (povrchovou) úpravu resp. povrch. Vedle rozsahu poškození a stupně poškozování se získávají poznatky k příčinám poškození a jeho dynamice a odhaduje se možné ohrožení. Prošetřováním nálezu jsou průzkumy skladby vrstev povrchu. Ve svém dochovaném stavu obsahují celkovou biografii zkoumaného objektu.

! Specifické restaurátorské průzkumy snižují během práce na projektu některé faktory nejasnosti. Předběžná detailní znalost skýtá zvýšenou jistotu plánu a snižuje riziko neočekávaných nákladů.

Restaurátorský průzkum mohou provádět pouze restaurátoři/ky s odpovídající kvalifikací. Jeho provádění vyžaduje vycházení z vědecky podložených metodických východisek.

! K posouzení kvalifikace provádějících poslouží údaje o vzdělání a odpovídající reference v oboru památkové péče (dokumentace srovnatelných prací za posledních pět let).

METODY

Metody restaurátorského průzkumu jsou různorodé. Při průzkumech je třeba využívat převážně metod nedestruktivních, resp. omezeně destruktivních. Mohou je doprovázet odběry vzorků pro laboratorní analýzu a sondážní zásahy. Restaurátorský průzkum zahrnuje ohledání, resp. zjištění podmínek okolí (díla) a spojuje je s posouzením jeho poškození (prostorové klimatické podmínky, kapilární [vzlínající] vlhkost, napětí a trhliny).

! Nedestruktivní metody jsou např. pozorování objektu v kolmém nebo šikmém světle, pro speciální otázky za pomoci ultrafialového, infračerveného, rentgenového záření, ultrazvukem apod. Sondážní zásahy jsou např. zkoumání souvrství, bodové vzorky odkryvů, měření vrtného odporu apod. Odběry vzorků mají smysl až tehdy, jsou-li spojeny se specifickou otázkou ve vztahu k poškozujícímu fenoménu, stratigrafické skladbě nebo materiálovému zjištění.

DOKUMENTACE

Minimální rozsah dokumentace je zpráva odpovídající zadaným otázkám. Obsahuje zadání, použitou průzkumnou metodiku, popis a shrnutí. Zpráva se skládá z textu a vyobrazení (fotografie, případně náleзовé plány, mapy apod.). Obvyklé formy dokumentace jsou: předběžná zpráva, zpráva doprovázející stavbu a závěrečná zpráva.

Popis pojednává systematicky a srozumitelně o těchto bodech:

Skladba objektu, historie jeho vzniku, změn a restaurování, aktuální obraz stavu i výsledek průzkumů nálezů podle fází vytváření objektu. Pro propojení s průzkumem stavby a plánováním je vhodné zanesení výsledků do pasportu.

! Pro dokumentaci je podstatné, aby byly pozorované jevy přesně lokalizovány a rozložení stejně jako rozšíření jevů bylo v případě potřeby pojata do evidenčních listů.

! Nálezy je třeba popisovat systematicky ve spojitosti s fotografickými snímky. Údaje je třeba udržet jako nanejvýše objektivní a hodnotově neutrální. Interpretaci, resp. zařazení nálezů (slohové, časové apod.) je třeba oddělit od základních údajů nálezů a také tak označit. Interpretace potřebuje srozumitelné odvození a rozlišuje mezi jistými a předpokládanými názory. Nezbytná je synchronizace (konkordance, sled) výsledků nálezů s periodizací stavby (vznik/změny/obnovy-restaurování).

! Vytváření zprávy musí zohlednit pravidla pro archivaci.

ZKUŠEBNÍ VZORKY

Provádění zkušebních prací, zkušebních odkryvů, pracovních vzorků a *vzorových os* (Musterachsen) podporuje památkové posuzování reverzibility možných opatření. Zkušební vzorky umožňují estetické, technologické a ekonomické ověření navrhovaných opatření.

Rozsah zkušebního vzorku se řídí podle otázek, jež je třeba zodpovědět. Zkušební vzorky mohou někdy znamenat nezbytné prohloubení právě už při přípravě projektu.

CÍL RESTAUROVÁNÍ

Restaurátorský průzkum, v jednotlivých případech doplněný zkušebními vzorky umožňuje (vyslovit) závěry pro opatření k uchování resp. cílům restaurování. Zpráva o restaurátorském průzkumu otevírá hodnotově nanejvýš neutrální alternativy, aniž by bezprostředně zaujímala stanovisko k některé z prováděcích variant (opcionálních konceptů restaurování). Přitom je třeba stanovit pro každý alternativní cíl restaurování specifický popis opatření.

! Pro formulování cíle restaurování je potřebné památkově odborně zvážení některých aspektů. Vypracování konečného konceptu opatření může přijít až po tomto vyjasnění. Popis opatření obsahuje pracovní kroky, metody a restaurátorské materiály navržené k použití.

Překlad: PhDr. Jindřich Noll